практичної конференції ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». Запоріжжя: ФОП Однорог Т.В., 2024. С. 39-41.

Куцик П. О.,
ректор,
професор кафедри обліку, контролю, аналізу і оподаткування;
Львівський торговельно-економічний університет (м. Львів)

ІНФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Практика управління свідчить, що у більшості випадках для ухвалення бізнес-рішень на основі облікової інформації необхідні показники, отримані в результаті аналітичної обробки. Ухвалення рішень на підставі підсумкових управлінських звітів, складених за результатами обробки даних про здійснені суб'єктом господарські операції, представники сучасної теорії управління результативністю вважають одним із основних хибних кроків, зумовлених нерозумінням ролі інформаційних технологій в системі управління підприємством.

На даний час, важливе значення має співвідношення між управлінською звітністю та аналітичною звітністю, обґрунтування сфер їх перетину і ключових відмінностей. Це пов'язано як з необхідністю формування методично-організаційних засад розвитку практики сучасного управлінського обліку у суб'єктів бізнесу, так і з вирішенням проблем теоретичного характеру. У науковців і практиків немає одностайності стосовно співвідношення між управлінською звітністю та аналітичною звітністю. Так, більшість з них мають думку, що управлінська звітність є "сирими даними", які потребують аналітичної обробки перед їх надходженням до системи управління підприємством, хоча в деяких випадках її можна використовувати для ухвалення управлінських рішень. Практики мають думку, що управлінська звітність ще не є результатом управлінського аналізу, а вона є початковим матеріалом для управлінського аналізу, який готовий для загального оцінювання центрів відповідальності і вироблення оперативних коригуючих рішень.

На нашу думку, сьогодні вирішити цю проблему однозначно не можна, оскільки на співвідношення між внутрішньою управлінською звітністю та аналітичною звітністю на конкретному підприємстві впливають особливості організації обліку та економічного аналізу на ньому. За умов сучасної комп'ютеризації обліково-аналітичного та управлінського процесу управлінська звітність і аналітична звітність відокремлюються. Зокрема, в них створюються як підсистеми, які забезпечують формування, вивільнення, перетворення і завантаження даних у спеціальні сховища (Data Warehouse), так і підсистеми, які забезпечують, за необхідності, обробку даних,

розміщених у сховищі. Обробка облікових даних здійснюється за допомогою інструментів бізнес-аналітики, за результатами використання яких формується аналітична звітність, яка дає змогу забезпечити взаємозв'язок між даними системи управлінського обліку та управлінськими рішеннями керівництва підприємства.

Управлінська звітність є відкритою системою, яка постійно взаємодіє із середовищем – її користувачами, суб'єктами її формування і оприлюднення, під впливом яких вона постійно трансформується і перетворюється. Як кінцевий користувач облікового інформаційного продукту ці суб'єкти (власники, менеджери) визначають ефективність функціонування облікової системи підприємства на основі релевантності і транспарентності облікової інформації, що формується такою системою [6].

Редактор порталу "Accounting WEB" Дж. Стокдік підкреслює про загальні тенденції розвитку облікової системи в світі, зокрема: підкреслюючи її соціальну та стратегічну спрямованість, що передбачає необхідність розширення змістового наповнення управлінської звітності показниками, які відображають соціально-екологічну діяльність підприємства; акцентуючи увагу на інтеграції систем інформаційного забезпечення підприємства в нові, більш адаптивні структури, що є першопричиною появи таких інтегрованих обліково-аналітичних систем, як контролінг; підкреслюючи зростання ролі інформаційно-комп'ютерних систем і технологій у процесі побудови облікової системи підприємства, особливо, за умов застосування інтернет-технологій тощо.

Науковці дедалі більше уваги приділяють ролі системи управлінського обліку в процесі управління природоохоронною та екологічною діяльністю підприємства, для цього на підприємствах створюються системи екологічного менеджменту. На думку І. Б. Садовської базою для здійснення екологічного менеджменту повинен стати управлінський облік – спеціально створена обліково-аналітична система, покликана для збору, обробки та узагальнення інформації про природоохоронну діяльність підприємства, її планування та результати впливу [1]. Зазначене відповідає цілям сталого розвитку, а відтак є основою звітності зі сталого розвитку [7].

У 1987 р. Т. Джонсон і Р. Каплан опублікували працю "Втрачена релевантність: злети і падіння управлінського обліку" [2], в якій констатували проблему зниження ролі управлінської звітності в системі менеджменту підприємства через її перевантаженість фінансовими показниками. Вони запропонували модель складання управлінської звітності, яка включала як фінансові, так і нефінансові показники, і послужила передумовою появи таких систем управлінського обліку, як калькулювання на основі діяльності (activity based costing) та система збалансованих показників (balanced scorecard), які сьогодні позиціонуються як найбільш дієві і ефективні системи формування управлінської звітності і використовуються в системі стратегічного менеджменту підприємств.

Однією з визначальних особливостей управлінської звітності цього виду є її призначення в системі управління – не лише для контролю за

діяльністю підприємства, а переважно для реалізації функції стратегічного планування [5]. Водночас погляди науковців на наповнення такої звітності різняться.

П. Кольєр, Е. Дж. Беррі та Г. Т. Бурк стверджують, бухгалтери з управлінського обліку, професійно навчені аналізувати інформацію про діяльність систем управління ефективністю компанії та систем стратегічного менеджменту, можуть відігравати значущу роль у розробці та впровадженні системи ризик-менеджменту та системи внутрішнього контролю підприємства [3].

Іншими підходами до удосконалення системи управління, які передбачають необхідність адаптації і розвитку системи внутрішньої управлінської звітності є теорія обмежень (Theory of Constraints), концепція "Шість Сігма" (Six Sigma), теорія проходу (Throughput Theory), концепція управління активами (Asset Management).

Таким чином, на даний час система управлінського обліку, а відповідно й управлінська звітність, швидко трансформується, забезпечуючи аналітичну систему підприємства необхідною інформацією та набуваючи стратегічної спрямованості.

Список використаних джерел

1. Садовська І. Б. Управлінський облік природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств. URI: http://sophus.at.ua/publ/2013_12_19_20_kampodilsk/sekcija_6_2013_12_19_20/upravlinskij_oblik_prirodookhoronnoji_dijalnosti_silskogospodarskikh_pidpriemstv/48-1-0-870

2. Johnson Th. H. The Rise and Fall of Management Accounting // Management Accounting. 1987. P. 22-30.

3. Collier P. M. Risk and Management Accounting: Best Practice Guidelines for Enterprise-wide Internal Control Procedures / P. M. Collier, A.J. Berry, G. T. Burke. Elsevier, 2007. 160 p.

4. Куцик, П., Шевчук, В., & Дерун, І. (2022). STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, *4*(45), р. 22–35. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3804

5. Куцик П. О., Ковтун О. І. Застосування технологій штучного інтелекту в системі обґрунтування стратегічних рішень управління бізнесом. *Підприємництво і торгівля.* № 42, 2024, С.94-109. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-42-13

6. Куцик, П. (2024). Вектори зміни методології бухгалтерського обліку в умовах трансформації комунікаційної парадигми в системі стратегічного управління. *Економіка та суспільство*, (64). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-104